

Sygn. akt I C 412/11

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 31 marca 2014r.

Sąd Okręgowy w Olsztynie Wydział I Cywilny

w składzie:

Przewodniczący: SSO Maria Matyja

Protokolant: sek. sąd. Joanna Kotowska

po rozpoznaniu w dniu 31 marca 2014r. w Olsztynie

na rozprawie

sprawy z powództwa **W. C.**

przeciwko **1. D. A.**

2. S. A.

3. J. A.

4. małoletniej N. A.

o zapłatę

I. zasądza od pozwanych D. A., S. A., J. A. i małoletniej N. A. solidarnie na rzecz powoda W. C. kwotę 82.000,-zł (słownie osiemdziesiąt dwa tysiące złotych) z ustawowymi odsetkami:

– od kwoty 73.700,-zł od 16 grudnia 2010r. do dnia zapłaty

– od kwoty 8.300,-zł od 3 grudnia 2010r. do dnia zapłaty

II. zasądza od pozwanych D. A., S. A., J. A. i małoletniej N. A. solidarnie na rzecz powoda W. C. kwotę 3717,-zł (słownie trzy tysiące siedemset siedemnaście złotych) tytułem zwrotu kosztów procesu

III. zastrzega pozwanym D. A., S. A., J. A. i małoletniej N. A. prawo powoływania się w toku egzekucji zasądzonego od nich świadczenia pieniężnego na ograniczenie odpowiedzialności do wysokości wartości spadku nabytego po zmarłej E. A. (1)

IV. nakazuje ściągnąć od pozwanych D. A., S. A., J. A. i małoletniej N. A. solidarnie na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Olsztynie kwotę 4000,-zł (słownie cztery tysiące złotych) tytułem reszty należnej opłaty w sprawie od której powód był zwolniony.

UZASADNIENIE

Powód W. C. wniósł o zasądzenie solidarnie od pozwanych D. A., S. A., J. A. i małoletniej N. A. kwoty 83.000,-zł wraz z ustawowymi odsetkami i należnymi kosztami procesu.

W uzasadnieniu podał, że E. A. (1) zaciągnęła pożyczki u powoda. Jedną z pożyczek w kwocie 73.700,-zł potwierdziła w pisemnym uznaniu długu z dnia 9 lutego 2010r. zobowiązując się ją zwrócić do dnia 15 grudnia 2010r. W dniu

17 listopada 2010r. zawarła z powodem kolejną umowę pożyczki na kwotę 8.300,-zł którą zobowiązała zwrócić do 2 grudnia 2010r.

E. A. (1) zmarła w dniu 8 grudnia 2010r. Zaciągniętych pożyczek nie zwróciła. Z informacji posiadanej przez powoda nie pozostawiła testamentu.

Pozwani są jej spadkobiercami ustawowymi i według wiedzy powoda mimo upływu 6 miesięcy od otwarcia spadku nie złożyli oświadczeń o przyjęciu bądź odrzuceniu spadku.

Pozwani wezwani przez powoda do zwrotu pożyczek zaciągniętych przez E. A. (1) odmówili spełnienia świadczenia twierdząc, że nie ponoszą za nie odpowiedzialności.

Pismem procesowym z dnia 2 sierpnia 2011r. powód sprostował kwotę dochodzonego roszczenia wskazując iż jest to kwota **82.000,-zł**, a wskazana w pozwie kwota była wynikiem błędu rachunkowego. (pismo powoda k 25-26)

Pozwana małoletnia N. A. wniosła o oddalenie powództwa i zasądzenie na jej rzecz należnych kosztów procesu.

Zarzuciła, że podpis E. A. (1) jest sfałszowany. W datach sporządzania tych oświadczeń była ona bowiem na tyle chora, że leżała już pod respiratorem i nie byłaby w stanie fizycznie podpisać tych oświadczeń.

Pozwany D. A. wniósł o oddalenie powództwa. Pozwane S. A. i J. A. nie udzieliły odpowiedzi na pozew i nie brały udziału w sprawie. Według oświadczenia D. A. przebywają zza granicą.

Sąd Okręgowy ustalił co następuje :

W dniu 9 lutego 2010r. E. A. (1) złożyła powodowi pisemne oświadczenie, jest mu winna 73.700,-zł, które zobowiązuje się zwrócić do 15. grudnia 2010r. Z oświadczenia tego wynika, że w/w kwota miała zostać zwrócona powodowi po sprzedaży mieszkania położonego przy ul. (...) w O..

W dniu 17 listopada 2010r. złożyła kolejne pisemne oświadczenie z którego wynika, że pożyczyła od powoda kwotę 8.300,-zł, którą zobowiązuje się zwrócić do dnia 2 grudnia 2010r.

(oświadczenia E. A. (1) k 6 i 7)

Mieszkanie przy ul. (...) stało się własnością E. A. (1) na podstawie umowy darowizny z dnia 9 czerwca 2010r.

(akt notarialny (...) nr (...)sporządzony w Kancelarii Notarialnej notariusza K. S.(k 155-157)

Z przedłożonej dokumentacji lekarskiej wynika, że w październiku 2010r. na skutek progresji rozsiewu nowotworowego w obu płucach po amputacji sutka prawego z powodu nowotworu przebywała przez okres 10 dni na Oddziale Wewnętrznym (...)w O., a następnie została skierowana do opieki paliatywnej w warunkach (...). Z zapisów karty o stanie pacjenta wynika, że E. A. (1) miała świadomość swojej choroby, była przytomna poruszała w obrębie łóżka i poza nim, korzystała samodzielnie z WC, samodzielnie też się myła i czesała. Czynności te wykonywała z pomocą osoby trzeciej dopiero po 22 listopada 2010r. Natomiast co najmniej do 6 grudnia 2010r. samodzielnie jadła i piła, oglądała Telewizję. Brak jest zapisów aby była nieprzytomna. Z chorobą był zachowany kontakt werbalny i logiczny, jej stan emocjonalny był stabilny.

W aktach sprawy karnej (...)toczącej się przed Sądem Rejonowym w Olsztynie przeciwko W. C.znajduje się spis SMS-ów jakie wysyłał on do E. A. (1) i od niej otrzymywał w okresie od 15 listopada 2010 do 7 grudnia 2010r. wynika, że do dnia 3 grudnia 2010r. zmarła miała pełną świadomość, że jest winna powodowi pieniądze, które od niego pożyczyła. Wiedzę o pożyczaniu przez matkę pieniędzy od powoda miała jej córka J., która chodząca po ostatnią pożyczkę w dniu 17 listopada 2010r.

(dokumentacja lekarska k 181- 230, spis SMS ów w sprawie karnej, zeznania powoda k 344- 345, płyta CD k 348))

E. A. (1) zmarła w dniu 8 grudnia 2010r.

Pozwani D. A. , J. A., S. A. są dziećmi zmarłej ze związku małżeńskiego z M. A.. Natomiast małoletnia N. A. jest dzieckiem ze związku faktycznego E. A. (1) i G. A. (1) .

Postanowieniem z dnia 20 listopada 2012r. Sygn. akt III Nsm 834/11 Sąd Rejonowy w Olsztynie ustanowił opiekę prawną nad małoletnią N. A. i obowiązki opiekuna powierzył jej bratu D. A..

Postanowieniem z dnia 11 lutego 2013r. Sygn. akt III Nsm 1390/12 Sąd Rejonowy w Olsztynie stwierdził brak podstaw do ustanowienia dla małoletniej N. A. kuratora do reprezentowania jej w niniejszej sprawie.

Prawomocnym wyrokiem z dnia 1 marca 2013r. Sygn. akt III RC 1276/12 Sąd Rejonowy w Olsztynie ustalił, że G. A. (1) jest ojcem małoletniej N.. Wyrokiem z dnia 7 sierpnia 2012r. Sygn. akt III RC 267/12 Sąd Rejonowy w Olsztynie orzekł o zaprzeczeniu ojcostwa M. A. w stosunku do małoletniej N. A.. Wyrokiem Sądu Rejonowego w Olsztynie z dnia 1 marca 2012r. Sygn. akt III RC 1276/12 Sąd Rejonowy w Olsztynie ustalił, iż ojcem małoletniej N. jest G. A. (1).

(odpis skrócony aktu zgonu k 85, skrócone odpisy aktu urodzenia dzieci k 86-89, akta sprawy Sądu Rejonowego III RC 267/12 , informacja Sądu Rejonowego o uprawomocnieniu się w/w wyroku k 102, postanowienie Sądu Rejonowego w Olsztynie z dnia 20 listopada 2012r. k 145, zarządzenie Sądu Okręgowego z dnia 17 stycznia 2013r. k 146, postanowienie Sądu Rejonowego w Olsztynie z dnia 11 lutego 2013r. Sygn. akt III Nsm1390/12 k 152, wyrok Sądu Rejonowego w Olsztynie z dnia 1 marca 2013r. Sygn. akt III RC 1276/12 k -165)

Prawomocnym wyrokiem Sądu Rejonowego w Olsztynie z dnia 14 lutego 2012r. Sygn. akt VII K 1384/11 powód W. C. został uznany za winnego tego, że w okresie od 8 do 12 grudnia 2010r, w O. działając czynem ciągłym i z góry powziętym zamiarem w mieszkaniu przy ul. (...) zażądał od D. A., S. A., J. A. oraz G. A. (1) –rodziny zmarłej E. A. (1) wydania pieniędzy w kwocie 90.000,-zł lub mieszkania przy ul. (...) w O. należącego zmarłej grożąc przy tym, że jeżeli jego żądanie nie zostanie spełnione upubliczni kompromitujące E. A. (1) informacje w środkach masowego przekazu tj. o czyn z art. 191§ 2 k.k. w związku z art. 12 k.k.,

oraz tego, że w dniu 19 grudnia 2010r. w O.przy ul. (...)lutego 2010r. w mieszkaniu przy ul. (...)działając czynem ciągłym i z góry powziętym zamiarem znieważył zwłoki E. A. (1)poprzez wywieszenie uprzednio wykonanych w (...)Pogrzebowym W.przy ul. (...)fotografii zmarłej w miejscu zamieszkania wymienionej opatrzonych napisem zawierającym treści wulgarne i obelżywe wobec zmarłej, nadto na (...) przy ul. (...)w O.znieważył miejsce spoczynku E. A. (1)poprzez umieszczenie na szafach żałobnych tj. o czyn z art. 260 §1 k.k. w zw. z art. 12 k.k. i skazany za popełnienie obu czynów na łączną karę 1 roku i 6 miesięcy pozbawienia wolności w zawieszaniu na okres lat 4. a nadto został zobowiązany do zapłaty na rzecz pokrzywdzonych J. A., S. A., D. A.i G. A. (1)zadośćuczynienie za doznaną krzywdę w kwotach po 250,-zł

(wyrok Sądu Rejonowego k 278 akt sprawy VII K 1384/11)

Z opinii grafologicznej sporządzonej przez biegłego sądowego z zakresu grafologii i badania dokumentów A. O. wynika, że podpisy na oświadczeniach z dnia 6 lutego 2010r. i z dnia 17 listopada 2010r. zostały nakreślone ręką E. A. (1).

(opinia grafologiczna na piśmie k 307 – 322)

Pozwani D. A.i małoletnia N. A.w piśmie procesowym z dnia 14 października 2013r. dodatkowo zarzucili, że zmarła od 9 października 2010r. najpierw przebywała w szpitalu z rozpoznaniem zapalenia płuc, a następnie w (...), co wyklucza możliwość jej kontaktu z powodem, a tym samym wyklucza możliwość uzyskania przez niego od zmarłej pokwitowania na pożyczoną kwotę 8.300,-zł. Wskazali, ponadto, że z nagrania kasetowego z dnia 14 lutego 2010r. wynika, że E. A. (1)dwukrotnie przekazuje powodowi 25.000,-zł, co może świadczyć o spłacie przez nią zaciągniętego długu.

Wskazali też, że należy podważyć ważność oświadczenie z dnia 9 lutego 2010r. z uwagi na fakt, że w tym dniu zmarła E. A. (1) nie mogła rozporządzać mieszkaniem na ul. (...) w O. (uzyskała prawo do tego lokalu dopiero w dniu 9 czerwca 2010r. na podstawie umowy darowizny).

Ponadto zdaniem pozwanych, w przypadku przyjęcia, iż oświadczenia podpisane zostały przez zmarłą E. A. (1) postępowanie powoda nosi cechy wyzysku, albowiem zostały one złożone w czasie gdy jej stan zdrowia był ciężki, a więc w takiej sytuacji osobistej, która nie pozwalała jej na rozpoczęcie wartości pożyczki.

(pismo pozwanych k 345-346)

G. A. (2) ojciec małoletniej N. przesłuchany w dniu 24 lutego 2011r. na okoliczność nagrań na płycie zeznał, że dotyczą one liczenia pieniędzy przez zmarłą w kwocie 25.000,-zł, planowania okradzenia jakiegoś faceta i jej oświadczenia wobec powoda, że będzie zobowiązany pożyczyć jej pieniądze w takich kwotach jakie będzie potrzebowała.

Zeznając w doku prowadzonego dochodzenia G. A. (1) podał iż jest bezrobotny.

Przesłuchany w charakterze strony zeznał, że to on od chwili poznania zmarłej utrzymywał ją i jej dzieci a jego dochody z prowadzonej działalności kształtowały się na poziomie 9.000,-zł miesięcznie. Zmarła nigdy na stałe nie pracowała pomagali jej rodzice, miała alimenty na dzieci z funduszu alimentacyjnego, okazjonalnie sprzedawała swoje ubrania na rynku. Zaprzeczył aby posiadał wiedzę na temat pożyczek zaciąganych przez zmarłą, ale przyznał, że jak ją poznał to miała 14.000,-zł długu. Dał jej pieniądze na spłatę tego długu. Zeznał też, że zmarła miała przed nim wiele tajemnic. Dopiero po jej śmierci dowiedział się, że znała powoda. M. Z. z którym planowała wspólne życie. Często wychodziła sama z domu, a on opiekował się ich córką N.

(płyty CD k 69 zeznania G. A. (1) w sprawie karnej k 70, zeznania w niniejszej sprawie k 346-347, płyta CD k348)

Syn powódki D. A. przyznał, że jego zmarła matka nie pracowała. Rodzina od 2009r. mieszkała na ul (...). Powoda poznał, kiedy pobił jego biologicznego ojca za długi. Od kiedy matka związała się z G. A. (3), to on utrzymywał rodzinę i niczego im nie brakowało. Matka nigdy nie miała większej gotówki jak pożyczala to niewielkie kwoty najwyżej do 1000,-zł. Jego zdaniem powód szantażował matkę fikcyjnymi umowami pożyczek. Podobne w swej treści są zeznania jego sióstr S. A. i J. A., które ponadto wskazują na ciężki stan matki w ostatnich tygodniach życia i niemożliwość podejmowania racjonalnych decyzji.

(zeznania D. A. k 345, płyta CD k 348, S. A. k 417, J. A. k 418, płyta CD k 420)

Powód W. C. zeznał iż zmarłą znał od 1996r. Bardzo często pożyczala od niego różne kwoty pieniędzy. Na część pożyczonych kwot były spisywane umowy. Często nocowała w jego mieszkaniu, bo łączyły go z nią bliskie relacje. Pożyczał jej pieniądze bo twierdziła, że ma zamiar otworzyć przedszkole w którym miał być zaopatrzeniowcem i jej „prawą ręką”. Zmarła zapewniała powoda, że ona i jej brat są właścicielami mieszkania przy ul. (...) w O.. Przyznał, że to on poznał zmarłą z M. Z., a o tym że zaciągał on kredyty, które przekazywał zmarłej dowiedział się po śmierci E. A. (1) od jego matki. Wiedział, że zmarła pracowała w agencji towarzyskiej i przed podpisaniem przez nią oświadczenia w dniu 9 lutego 2010r. powiedział jej że poda ten fakt do publicznej wiadomości lub pójdzie na policję. Znał jej syna D. i córkę A., która w dniu 17 listopada 2010r. przyszła odebrać pieniądze i wydała mu pokwitowanie sporządzone przez matkę ich przyjęcia.

(zeznania powoda k 344- 345, płyta CD k 348)

Sąd oddalił wniosek pozwanych o dopuszczenie dowodu z dodatkowej opinii biegłego z zakresu grafologii. Uchylił też swoje postanowienie dowodowe w zakresie ustnego wysłuchania biegłej na okoliczność sporządzonej opinii na piśmie

(protokół (...))

Sąd Okręgowy zważył:

Ustalenia poczynione w sprawie dają podstawę do przyjęcia iż powoda i zmarłą E. A. (1) łączyły umowy pożyczek na łączną kwotę 82. 000,-zł w rozumieniu art. 720 § 1 k.c.

Przepis art. 720 § 2 k.c. stanowi, że umowa pożyczki, której wartość przenosi pięćset złotych powinna być stwierdzona pismem.

Powód i zmarła E. A. (1) umów pożyczek na piśmie nie zawierali. Niemniej z oświadczeń podpisanych własnoręcznie przez zmarłą w dniach 9 lutego 2010r. i 17 listopada 2010r. wynika, że przyznała ona fakt zaciągniętych pożyczek i określiła termin ich zwrotu. W przypadku zaciągniętych pożyczek na kwotę 73.700,-zł zwrot pożyczonej sumy miał nastąpić do 15 grudnia 2010r., a przypadku kwoty 8.300,-zł w dniu 2 grudnia 2010r.

Z opinii biegłej z zakresu grafologii wynika jednoznacznie iż podpisy na oświadczeniach zostały nakreślone przez zmarłą E. A. (1). Opinia ta w ocenie Sądu, zasługuje na uwzględnienie jako jasna, rzetelna i nie budząca wątpliwości. Powód nie zgłosił żadnych zastrzeżeń do tej opinii, zaś zarzuty zgłoszone przez pozwanych należy uznać za nieistotne w sytuacji gdy biegła wydając opinię dokonała szczegółowej analizy tak pisma drukowanego zmarłej jak i pisma nie drukowanego .

Opinia biegłej jest też wiarygodna również z uwagi na to, że koresponduje z pozostałym materiałem dowodowym, a w szczególności ze znajdującymi się w aktach sprawy karnej zapisami rozmów i SMS-ów powoda i zmarłej E. A. (1). Ponadto jest identyczna w treści jak opinia sporządzona przez tę biegłą na potrzeby sprawy karnej (k 105-112 akt sprawy karnej VII K 1384/11)

Nie został też uwzględniony wniosek pozwanych o powołanie kolejnego biegłego z grafologii. Okoliczność że strona nie zgadza się z opinią nie oznacza że jest ona wadliwa. Przekonanie strony o nieprawidłowym jej zdaniem ustaleniu przez biegłą, iż podpisy złożone pod oświadczeniami z dnia 10. lutego 2010r. i z dnia 17 listopada 2010r. są podpisami zmarłej E. A. (2) nie uzasadnia przeprowadzania dowodu z kolejnych biegłych. Sąd nie jest bowiem zobowiązany do uwzględniania kolejnych wniosków dowodowych tak długo, aż strona udowodni korzystną dla siebie tezę i oddala te wnioski od momentu dostatecznego wyjaśnienia okoliczności spornej sprawy (por wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 22 sierpnia 2012r III AUa 330/12 LEX 1216321, wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z 28 sierpnia 2011r IACa 316/11 LEX 1095795).

W tym miejscu należy się odnieść do zarzutu pozwanych, że w dacie składania w/w oświadczeń E. A. (1) była ciężko chora, leżała pod respiratorem i nie była w stanie złożyć tych podpisów, a jeżeli je już złożyła to, z uwagi na stan terminalny była w stanie wyłączającym świadome i swobodne podjęcie decyzji i wyrażenie woli.

Art.82 k.c. stanowi, że nieważne jest oświadczenie woli złożone przez osobę, która z jakichkolwiek powodów znajdowała się w stanie wyłączającym świadome albo swobodne podjęcie decyzji i wyrażenie woli. Dotyczy to w szczególności choroby psychicznej, niedorozwoju umysłowego albo innego chociażby przemijającego, zaburzenia czynności psychicznych.

Przywołany przepis wskazuje na dwie grupy stanów faktycznych powodujących wadę oświadczenia woli:

- stan wyłączający świadomość
- stan wyłączający swobodę.

Powody, które doprowadziły do powstania tych stanów nie mają znaczenia. Decyduje bowiem stan o którym stanowi art. 82 k.c. z nie przyczyna która go spowodowała.

Jeśli chodzi o stan wyłączający świadomość to wystarcza istnienie takiego stanu, który oznacza brak rozeznania, niemożność zrozumienia własnych posunięć i posunięć innych osób a nadto niezdawanie sobie sprawy ze znaczenia i skutków własnego postępowania. Nie ma znaczenia czy stan ten miał charakter stały czy tylko przemijający.

Decydujący jest związek między tym stanem a konkretnym oświadczeniem woli (por wyrok SN z dnia 11 grudnia 1979r. II CR 448/79 OSPiKA 1981/3/45 i wyrok SN z dnia 7 lutego 2006r. IV CSK 7/05 LEX nr 180191).

Stan wyłączający swobodne powzięcie i oświadczenie woli musi tkwić w samym oświadczającym, a nie w sytuacji zewnętrznej w jakiej on działa. Stan ten odnosi się bowiem do stanu psychiki i intelektu osoby składającej oświadczenie woli. Nie są brane natomiast pod uwagę okoliczności poza personalne.

Wskazane wyżej stany muszą występować w chwili składania oświadczenia woli.

Zgodnie w wyżej cytowanym art. 82 k.c. oświadczenie woli złożone przez osobę znajdującą się z jakichkolwiek przyczyn w takim stanie jest nieważne z mocy prawa ex tunc, bez potrzeby wykazywania innych okoliczności.

Przenosząc powyższe na realia niniejszej sprawy, to wskazać należy, iż z dokumentacji lekarskiej złożonej przez pozwanych wynika, że w październiku 2010r. na skutek progresji rozsiewu nowotworowego w obu płucach po amputacji sutka prawego E. A. (1) przebywała przez okres 10 dni na (...)w O., a następnie została skierowana do opieki paliatywnej w warunkach Hospicjum (...). Z zapisów w karcie opieki paliatywnej wynika, że E. A. (1) miała świadomość swojej choroby, była przytomna poruszała w obrębie łóżka i poza nim, korzystała z WC, myła się i czesała samodzielnie, a dopiero po 22 listopada 2010r. z pomocą osoby trzeciej. Natomiast co najmniej do 6 grudnia 2010r. samodzielnie jadła i piła, oglądała telewizję. Brak jest zapisów aby była nieprzytomna. Z chorobą był zachowany kontakt werbalny i logiczny. W karcie opieki paliatywnej jest też zapis, że znajdowała się w stanie stabilnym emocjonalnie.

Przedłożona dokumentacja medyczna nie dotyczy okresu w którym zmarła podpisała oświadczenie w dniu 9 lutego 2010r. w którym potwierdziła fakt pożyczania od powoda kwoty 73.700,-zł.

Analiza dokumentacji medycznej zmarłej E. A. (1) nie daje podstawy do przyjęcia iż nawet w ostatnich dniach swego życia znajdowała się w stanie wyłączającym świadome albo swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli, a pamiętać należy, że takie oświadczenie o pożyczaniu kwoty 8.300,-zł zostało przez nią podpisane w dniu 17 listopada 2010r.

E. A. (1) zmarła w dniu 8 grudnia 2010r., czyli po terminie w którym zobowiązała się zwrócić pożyczkę w kwocie 8.300,-zł (zgodnie z podpisanym przez nią oświadczeniem miało to nastąpić w dniu 2 grudnia 2010r. a przed upływem terminu zwrotu pożyczki w kwocie 73.700,-zł który zgodnie z podpisanym przez nią oświadczeniem miał nastąpić w dniu 15 grudnia 2010r.

Wskazać w tym miejscu należy na odpisy SMSów znajdujące się w aktach sprawy karnej, jakie były wymieniane między zmarłą a powodem w okresie od 15 listopada 2010 do 3 grudnia 2010r. Wynika z nich, jednoznacznie, że zmarła E. A. (1) miała pełną i jasną świadomości w zakresie podejmowanych przez nią decyzji , a przede wszystkim świadomość tego, iż jest winna powodowi pieniądze.

W tej sytuacji zarzut pozwanych, iż oświadczenia woli składane przez zmarłą był dotknięte wadą o której mowa w art. 82 k.c. należy uznać za chybiony.

Odnosząc się natomiast do zarzutu spełnienia przez zmarłą wobec powoda świadczenia wobec powoda – zwrotu pożyczki w dniu 24 lutego 2010r. to wbrew twierdzeniu pozwanych taka okoliczność nie wynika ze znajdujących się w aktach karnych płyt CD (k 69 akt karnych) Wręcz przeciwnie wynika z tego nagrania, że zmarła pożyczła od powoda pieniądze i miała pewność iż uzyska od niego pożyczkę zawsze kiedy będzie tego potrzebowała.

W kontekście tego nagrania jak odpisów SMSów wymienianych między zmarłą a powodem w okresie od 15 listopada 2010 do 3 grudnia 2010r., brak jest podstaw aby w relacjach między powodem a zmarłą zachodził przypadek wyzysku w rozumieniu art. 388 k.c. Zarzut ten został podniesionych przez pozwanych w piśmie procesowym z dnia 14 października 2013r. (k 346-347.)

Art. 388 § 1 k.c. stanowi, że jeżeli jedna ze stron wykorzystując przymusowe położenia, niedołość lub niedoświadczenie drugiej strony, w zamian za swoje świadczenie przyjmuje albo zastrzega dla siebie lub dla osoby

trzeciej świadczenie, którego wartość w chwili zawarcia umowy przewyższa w rażącym stopniu wartość jego własnego świadczenia, druga strona może żądać zmniejszenia swego świadczenia lub zwiększenia należnego jej świadczenia, a w wypadku gdy jedno i drugie byłoby nadmiernie utrudnione, może ona żądać unieważnienia umowy.

Natomiast paragraf 2 tegoż art. stanowi, że uprawnienia powyższe wygasają z upływem dwóch lat od dnia zawarcia umowy.

Aby można mówić o wyzysku w rozminie wyżej przywołanego art. 388 k.c. zajść muszą kumulatywnie trzy przesłanki; jedna obiektywna i dwie subiektywne.

Przesłanka obiektywna to dysproporcja świadczeń. Oznacza to, że między świadczeniami stron musi zachodzić dysproporcja majątkowa, przy czym świadczenie o wartości wyższej musi być przyjęte lub zastrzeżone bądź dla strony umowy bądź osoby trzeciej. Dysproporcja majątkowa pomiędzy świadczeniami stron nie może być jakakolwiek, lecz musi mieć przymiot „rażącej”. Różnica między świadczeniami stron powinna oznaczać dysproporcję bardzo wyraźną, rzucającą się w oczy i oczywistą. Rażąca dysproporcja musi istnieć w chwili zawarcia umowy; a wszelkie zmiany które następują po jej zawarciu są bez znaczenia choć mogą spowodować bezprzedmiotowość uprawnień z w/w art. 388 k.c.

Przesłanką subiektywną niezbędną do zaistnienia wyzysku jest okoliczność, że strona wyzyskiwania zgadza się na niekorzystne dla niej warunki umowy z uwagi na stan niedołęstwa, niedoświadczenie albo znalezienie się w sytuacji przymusowej. Każda z tych przesłanek może wystąpić alternatywnie. Niemniej między każdą z tych przesłanek a zawarciem określonej umowy musi istnieć związek. Jak wskazał SN w wyroku z dnia 27 września 2005r. V CK 191/05 LEX nr 407057 stan niedołęstwa należy rozumieć jako bezradność, niemożliwość przewyciężenia przeszkód na skutek braku sił fizycznych lub psychicznych.

Następną przesłanką subiektywną jest wyzyskanie (wykorzystanie) przymusowego położenia, niedołęstwa, niedoświadczenia pokrzywdzonego przez drugą stronę umowy. Okoliczność ta ma przesądzające znaczenie dla ograniczenia skuteczności zawartej umowy w warunkach wyzysku. Wyzyskania polega na świadomości po stronie wyzyskującego dysproporcji świadczeń i słabości pokrzywdzonego.

Wskazane przesłanki muszą wystąpić kumulatywnie.

Umowa zawarta dla wyzysku nie jest bezwzględnie nieważna z mocy prawa – ustawodawca daje jednak możliwość po spełnieniu przesłanek żądania jej unieważnienia.

W orzecznictwie przyjmuje się, że jeśli spełnione są przesłanki wyzysku w pierwszej kolejności powinno być zgłoszone żądanie o charakterze wyrównawczym, a dopiero po wykazaniu przez osobę wyzyskującą tego, że takie żądanie byłoby nadmiernie utrudnione otwiera się możliwość zgłoszenia żądania unieważnienia umowy.

Wskazać przede wszystkim należy, iż pozwani w ogóle nie wykazują na czym miałyby polegać dysproporcja majątkowa pomiędzy świadczeniami stron.

Z oświadczeń złożonych przez zmarłą powodowi, tak w dniu 9 lutego 2010r. jak i 17 listopada 2010r. wynika, że przyznawała ona fakt zaciągniętych pożyczek i nie wynika z tych oświadczeń w żaden sposób, aby kwoty w nich wskazane wynikały z innych umów jak umowy pożyczki. Nie wynika z nich, że aby pożyczone przez powoda kwoty zmarłej były przez niego oprocentowane, albo żeby było to oprocentowanie noszące cechy lichwy (art. 359 § 2¹ k.c.)

W tych okolicznościach należy przyjąć, że niniejszym przypadku nie zaistniała przesłanka obiektywna polegająca na dysproporcji świadczeń.

Odnosząc się w tym miejscu do zarzutu pozwanych iż powód wykorzystał stan niedołęstwa zmarłej na skutek głównie braku jej sił fizycznych będących wynikiem długotrwałej choroby onkologicznej to byłby zasadny tylko wówczas gdyby zaistniała podstawowa przesłanka obiektywna – dysproporcji świadczeń.

W tym miejscu należy wskazać, że niewiarygodne są zeznania pozwanego D. A. i G. A. (1), S. A. i J. A. w tym zakresie w jakim dotyczą tego, że od chwili kiedy zmarła pozostawała w związku z G. A. (1) tj. od 2003r. sytuacja rodziny była bardzo dobra i nie miała ona potrzeby korzystać z pożyczek od innych osób i to w tak znacznych kwotach. Zeznania te pozostają w sprzeczności z zeznaniami G. A. złożonymi w toku sprawy karnej gdzie wskazywał, że jest on osoba bezrobotną (k48,70 akt sprawy karnej VII K 1384/11) Jednocześnie z zeznań w szczególności G. A. (1) wynika, że zmarła często wychodziła sama z domu, a obowiązek opieki na ich małoletnią córką N. spoczywał na nim. Z zeznań jego wynika też, że zmarła nie zawsze mówiła mu prawdę o swoich znajomych i relacjach jakie ją łączyły.

Niewiarygodne są także zeznania w/w odnośnie stanu świadomości w jakim znajdowała się zmarła w dacie podpisania w szczególności oświadczenia z dnia 17 listopada 2010r. Pozostają one bowiem w sprzeczności z dokumentacją medyczną, a w szczególności z danymi o pacjencie i rodzinie z domowej opieki paliatywnej (k 186).

Nawet mając na uwadze to, że po śmierci osoby bliskiej, a w szczególności matki istnieje skłonność do jej idealizowania co czyni w swoich zeznaniach D. A. , S. A. i J. A., to nie czyni to jego zeznań wiarygodnymi.

Wiarygodne są natomiast zeznania powoda, w szczególności w powiązaniu ich z zeznaniami B. Z. i P. Ż. (k 183-184, k 175akt sprawy karnej VII (...)) z których wynika, że nie był on jedyną osobą od której zmarła pożyczała pieniądze, bądź namówiła na zaciągnięcie na jej potrzeby kredytu. Wprawdzie nie do zaakceptowania jest z etycznego i kryminalnego punktu widzenia sposób w jaki powód podjął próbę odzyskania pożyczonych zmarłej pieniędzy, nie czyni to jednak jego roszczenia o zwrot pożyczki niezasadnym.

Art. 922 § 1 k.c. stanowi, że prawa i obowiązki zmarłego przechodzą z chwilą śmierci na jedna lub kilka osób.

Żadna ze stron nie podnosi aby zmarła pozostawiła testament, a zatem pozwani są spadkobiercami ustawowymi zmarłej E. A. (1) z mocy ustawy (art. 931 § 1 k.c.).

Art. 924 k.c. stanowi że spadek otwiera się z chwilą śmierci spadkodawcy.

Nabycie spadku w chwili jego otwarcia przez spadkobiercę ma zawsze charakter tymczasowy. Realizacja skutków prawnych związanych z następstwem prawnym po osobie zmarłej (dziedziczeniu) jest co do zasady uzależniona od woli spadkodawcy.

Art. 1012 k.c. stanowi, że spadkobierca może przyjąć spadek bez ograniczenia odpowiedzialności za długi (przyjęcie proste), bądź przyjąć spadek z ograniczeniem tej odpowiedzialności (przyjęcie z dobrodziejstwem inwentarza) bądź też spadek odrzucić.

Oświadczenie o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku może być złożone w ciągu sześciu miesięcy od dnia, w którym spadkobierca dowiedział się o tytule swego powołania (art. 1015§ 1 k.c.). Termin wskazany w wyżej przywołanym przepisie do złożenia woli ma charakter terminu zawitego i dla spadkobiercy ustawowego datą o której jest on liczony będzie data w której dowiedział się on o śmierci spadkodawcy.

Brak oświadczenia w spadkobiercy w powyższym terminie jest jednoznaczne z prostym przyjęciem spadku. Jednakże gdy spadkobierca jest osobą nie mającą pełnej zdolności do czynności prawnych albo osoba, co której istnieje podstawa do jej całkowitego ubezwłasnowolnienia, albo osoba prawna brak oświadczenia spadkobiercy w terminie jest jednoznaczny z przyjęciem spadku z dobrodziejstwem inwentarza (art. 1015 § 2 k.c.).

Pozwani w terminie sześciu miesięcy nie złożyli oświadczeń określonych art. 1012 k.c.

Wśród spadkobierców zmarłej E. A. (1) jest małoletnia N. A. . Ani ona ani jej opiekun prawny w tym czasie (pozwany D. A.) nie złożyli żadnego oświadczenia w przedmiocie nabycia bądź odrzucenia spadku po spadkodawczyni. Należy zatem przyjąć, iż małoletnia N. A. nabyła spadek po zmarłej E. A. (1) z dobrodziejstwem inwentarza.

Jeżeli jeden ze spadkobierców przyjął spadek z dobrodziejstwem inwentarza bez względu na to czy nastąpiło to wskutek odpowiedniego oświadczenia woli, czy też przez nie złożenie takiego oświadczenia przez osobę nie mającą pełnej zdolności do czynności prawnych, uważa się inni spadkobiercy posiadający pełną zdolność do czynności prawnych, którzy nie złożyli w ustawowym terminie żadnego oświadczenia w kwestii przyjęcia spadku również przyjęli spadek z dobrodziejstwem inwentarza. (wyrok SN z dnia 26 lutego 1970r. II CR 38869 OSNC 1970/12/229, postanowienie SN z dnia 20 grudnia 2012r. III CZP 89/12 LEX nr 1294690, postanowienie SN z dnia 19 stycznia 2012r. IV CSK 224/11 LEX nr 1169150).

Zgodnie z art. 1034 § 1 zdanie pierwsze k.c. spadkobiercy ponoszą solidarną odpowiedzialność za długi spadkowe do chwili działu spadku.

Na dzień zamknięcia rozprawy nie zostało zainicjowane przez spadkobierców zmarłej E. A. (1) jakiegokolwiek postępowanie spadkowe, także postępowanie o dział spadku. Mają więc zastosowanie postanowienia art. 366 i następnego k.c., zgodnie z którymi wierzyciel może żądać spełnienia świadczenia od wszystkich spadkobierców łącznie, lub każdego z osobna, a zaspokojenie wierzyciela przez któregokolwiek z dłużników solidarnych zwalnia pozostałych. Reguły odpowiedzialności solidarnej będą miały zastosowanie niezależnie od sposobu przyjęcia spadku.

Zasądzając solidarnie od pozwanych na rzecz powoda dochodzoną należność zamieszczono w wyroku stosownie do treści art. 319 k.p.c. zastrzeżenie, że pozwany przysługuje prawo do powoływania się w toku postępowania egzekucyjnego na ograniczenie ich odpowiedzialności do wysokości spadku nabytego po zmarłej E. A. (1). Wskazać przy tym należy, że przepis art. 319 k.p.c. nie obliguje Sąd do badania i oznaczania w wyroku masy majątkowej z której odpowiedzialność ponoszą pozwani (por wyrok SN z dnia 7 maja 1971r. I PR 426/70 OSNC 1972/4/67 i wyrok z dnia 22 października 1977r. II CR 335/77 OSNC 1978/9/159).

O zasądzeniu odsetek ustawowych od zasądzonych kwot orzeczono po myśli art. 481§ 1 k.c.

Na podstawie art. 339 § 1 k.p.c. wyrok w stosunku do pozwanych S. A. i J. A. jest zaoczny.

O kosztach procesu orzeczono po myśli art. 98 k.p.c. statuującego zasadę odpowiedzialności za wynik procesu w związku z § 6 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (tj. Dz. U. z 2013r.poz. 461)

O obciążeniu pozwanych kosztami sądowym, których powód nie miał obowiązku uiścić; opłatą od pozwu- orzeczono na podstawie art. 113 ustawy z dnia 28 lipca 2005r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (tj. Dz. U. z 2010r. Nr 90 poz. 594 ze zm.).